

Dansk sociologi som felt

Anmeldelse af Jens Arnholtz

Kristoffer Kropp: *Sociologisk forskning i Danmark i historisk perspektiv – En feltanalytisk skitse af struktur og genese*
Ph.d. afhandling fra Sociologisk Institut, Københavns Universitet, 2011

Hvorvidt samfundsvidenskabelige forskere kan betragtes som en elitegruppe i samfundet er et interessant spørgsmål. På den ene side stikker man nok sig selv blår i øjnene, hvis man forestiller sig at forskningsresultater giver anledning til politiske eller bureaukratiske beslutninger på større skala. Forholdet synes nærmere at være, at politikere og bureaukrater bruger forskningen til at legitimere tiltag, som de ønsker at gennemføre af helt andre grunde. På den anden side gives en del samfundsvidenskabelige forskere ofte mulighed for at udtale sig i medierne om aktuelle politiske spørgsmål, ligesom de i vidt omfang står for at uddanne morgendagens beslutningstagere. Det er i dette perspektiv, at en anmeldelse af Kristoffer Kropps Ph.d.-afhandling om 'Sociologisk forskning i Danmark i historisk perspektiv – en feltanalytisk skitse af struktur og genese' er relevant for dette temanummer om eliter.

Afhandlingen er, som titlen antyder, et studie af feltet for sociologisk forskning i Danmark. Det er ikke noget nemt objekt at kaste sig over som ung sociolog. På den ene side er man sikker på at få en umiddelbar opbakning fra kollegaerne, for hvad kunne være mere spændende end at høre lidt om sig selv og det man selv laver? På den anden side er man også sikker på, at alle, der læser og kommenterer på ens forskning, vil have deres egen stærke mening om det man studerer og vil forsøge at 'hjælpe' med forslag og information af mere eller mindre anekdotisk karakter. Det er en problemstilling som Kropp kun rejser ganske kort ift. til det interviewarbejde, han har lavet, men som måske kunne have fortjent lidt mere plads i afhandlingen. På den anden side synes Kropp at følge Bourdieus refleksioner fra *Homo Academicus* om at gå særligt stramt metodisk til værks i studiet af de felter, man selv er en del af. Således udmærker afhandlingen sig

ved en meget eksplicit redegørelse for datagenerering, empiribehandling og konstruktionsprincipper. Dertil kommer at afhandlingen, fremfor at forsøge at tænke sig ud af den ovenstående problemstilling, systematisk lader sit stærke empiriske materiale tale.

Afhandlingen er inddelt i fire kapitler og en konklusion. Der er tale om et teoretisk orienteret 'anslag' og tre empirisk-analytiske kapitler. De metodiske redegørelser har således ikke fået et selvstændigt kapitel, men er henlagt til de tre empiriske kapitler. Det virker umiddelbart hensigtsmæssigt, da de tre kapitler bruger meget forskellige empirisk materiale (historiske kilder og sekundær litteratur, semi-strukturerede interview og survey data). Dog kunne det måske have været ønskværdigt med en tværgående refleksion over de forskellige empiritypers sammenspil og spørgsmålet om at konstruere et felt man selv er del af.

I det indledende 'Anslag' præsenteres vi for en god gennemgang af nogle hovedpositioner indenfor videnskabsstudier. Afhandlingens hovedteori er Bourdieus feltteori, og kapitlet tjener til at kontekstualisere og præsentere denne. Præsentationen af Bourdieus sociologi er præcis, uden at det bliver for langhåret. Den fremstår som et værktøj til at lave forskning, snare end en hellig gral der skal forsvares. Det kommer bl.a. til udtryk ved at Kropp flere gange understreger at feltteoriens funktion er at stille spørgsmål mere end at give svar. I de efterfølgende kapitler inddrager Kropp således også andre teoretiske værktøjer i arbejdet med at lave en mere empirinær konstruktion af det sociologiske forskningsfelt.

For læsere, der kender Bourdieus feltteori, vil et af de mere interessante elementer i Anslaget nok være en længere diskussion af relationen mellem Bourdieu og Latour. Oftest føres diskussionen af denne relation af folk, der eksplicit eller implicit tager udgangspunkt i Latours kritik af Bourdieu. Selv for de, der forsøger at lave en balanceret vurdering, er der ofte en tendens til at føre diskussionen på Latours præmisser. Derfor er det også interessant, at Kropp tager diskussionen op, selvom den ikke bringes i analytisk anvendelse i resten af afhandlingen. Det kunne have været interessant

at få udfoldet, hvordan Latours program om at lokalisere det globale, synliggøre skabelsen af lokaliteter og hans fokus på specifikke historier står i relation til Bourdieus tilgang i analysen af dansk sociologisk forskning. Samtidig synes diskussionen tildels at være på Latours præmisser, når Kropp skriver: "Når man læser Latours tekster, er der heller ingen tvivl om, at kritikken er oprigtigt ment og ikke kan reduceres til den 'unge sociolog på den mindre prestigefyldte (og orienteret mod erhvervslivet) institution's kritik af den 'konsekrerede gamle professor i College de France'" (s. 41). Er det ikke netop at købe Latours argumenter, at kritikken *enten* er 'oprigtig' eller må 'reduceres' til sociale interesser. Ville Bourdieu ikke argumentere for, at det netop er fordi den er oprigtigt ment, at den fungerer så godt som strategi for Latours sociale interesser? Under alle omstændigheder tjener det Kropp til ære, at han har taget hul på debatten og får ekspliciteret Bourdieus kritik af Latour, så man kan se, at hans indvendinger i hvert tilfælde også er oprigtigt ment og ikke kun er den 'konsekrerede gamle professors' frustrations udtryk over den nye generations disrespekt.

Efter Anslaget følger afhandlingens tre 'empiriske' kapitler. Det første af disse er en historisering af feltets institutioner, og det er en rigtig interessant og velskrevet en af slagsen. Man kan godt frygte at gå død i det lange historiske træk fra 1945 til nu, men Kropp fokusere hovedsagelig på væsentlige nedslagspunkter. I starten gøres dette fint med en slags eksemplariske illustrering, hvor enkeltpersoners karriereforløb og videnskabelige stil bruges til at illustrere feltets hierarkier og relationer til andre felter. F.eks. vises forskellige kapitalformers tilstedeværelse i det tidlige danske sociologi felt fint med modstillingen mellem Kaare Svalastogas udenlandske og teknisk (kvantitative) ressourcer overfor Verner Goldsmiths bredere akademiske ressourcer og gode relationer til statsbureaukratiet. Det er interessant, for umiddelbart synes en kombinationen af netop disse fire typer af ressourcer ofte stadig at være udgangspunkt for succes i akademien. Som historiseringen skrider frem og feltet institutionaliseres udskiftes enkeltpersoner gradvist med institutioner. Det er på mange måder forståeligt, og giver et fint blik for at bestemte institutioner indtager forskellige placeringer i feltet, som ikke let forandres af enkeltpersoners aktiviteter. Dog kunne det have været fint i lidt højere grad at fastholde det eksemplariske fokus på enkeltpersoner. Det virker ikke bare underligt at det tilsyneladende kun er på Sociologisk Institut, at der sidder nævneværdige personer, men der er også en lang række uafklarede spørgsmål, som man savner svar på. Drog de personer, der blev erklæret for

'ukvalificerede' til Sociologisk Institut, til andre institutioner og prægede disse, eller forsvandt de ud af forskningen? Sker der en aktiv selektering, som homogeniserer institutionernes institutionelle habitus, således at det bliver legitimt at tale om at institutioner vælger denne eller hint strategi, eller er disse institutionsstrategier udtryk for visse grupper og personers autoritet over disse institutioner? Den slags spørgsmål ville det være interessant at have fået lidt mere indblik i. Det institutionelle fokus forsømmer også lidt nogle af de ikke institutionaliserede dynamikker i feltet, som Sociologiforeningens og Dansk Sociologis oprettelse efter Sociologi institutternes lukning (86). Hvem tog initiativet til disse tiltag på sociologiens vegne? På den anden side kan jeg kun stille spørgsmålene, fordi jeg har læst afhandlingens historisering, så den har langt hen af vejen fungeret godt, og den indeholder mange små fine analyser (som den om "hvordan en vanskelig tysk, og i det meste af verden mindre kendt, sociologisk teoretiker [Luhmann] vandt indpas på et handels-højskoleinstitut" (110).

Noget, der fremstår yderst interessant, er, hvor gennemgående et træk det har været for dansk sociologisk forskning, at man har haft relationer til eksterne økonomiske midler. Det er på mange måder en god vaccination mod forestillingen om, at sociologi kun kan udøves på fuldt statsfinansierede basis. Men samtidig synliggør afhandlingen også, hvilken betydning finansieringen har for den type forskning der bedrives.

Det bliver bl.a. tydeligt i det andet empiriske afsnit, hvor en række sociologiske synspunkter fremanalyseres på basis af en række interview med sociologer fra det ganske danske land. I denne del af afhandlingen trækker Kropp på Michael Burawoy's arbejde, for at fremanalysere forskellige sociologiske synspunkter, eller måder at anskue sociologisk praksis på. Der er de engagerede sociologer, for hvem engagementet i den del af den sociale virkelighed, der er deres forskningsobjektet, er drivkraften i deres forskning. De balancerer på en knivsæg mellem politik og videnskab, og har en række eksterne relationer, der understøtter deres forskning både finansielt og ved at give indblik og vinkler til forskningsprocessen. De mange eksterne relationer har de engagerede sociologer til fælles med de såkaldte policy sociologer, der dog orienterer sig mod en helt anden slags eksterne samarbejdspartner. Deres fokus er ofte de politisk og bureaukratisk definerede 'sociale problemer' og deres arbejde handler i høj grad om at styre og administrere vidensproduktion. Det hævdes således, at den egentlige vidensproduktion overlades til 'yngre forskere', men man får desværre ikke svar på, om disse yngre forskere så også er policy sociologer, eller om de falder indenfor en anden kategori. Den

samme problemstilling rejser sig også ift. de såkaldte professionelle sociologer, der også står for at administrere store forskningsprojekter, men med et bevillingsgrundlag og et forskningsfokus, der er langt mere orienteret mod akademia. De professionelle sociologer er sådan nogle, der genlæser klassikerne, administrerer store forskningsprojekter og bedriver videnskab adskilt fra samfundet. I lyset af historiseringens synliggørelse af diversiteten i dansk sociologisk forskning, og i lyset af synspunktsafsnittets fokus på denne diversitet, kan man ikke helt lade være med at undre sig når Kropp skriver at “den form for sociologi, som de professionelle sociologer bedriver, [på mange måder er] meget almindelig” (154). Almindelig set fra hvilket synspunkt? Almindelig i forstanden, at vi her har at gøre med feltets dominerende pol, der både har penge og prestige? Det ekspliciteres desværre ikke, og man ved derfor ikke, om det er Kropps syn på denne sociologi eller feltets vurderings mekanismer, der her beskrives. Det sidste synes dog at være tilfældet, at de professionelles ‘normal videnskab’ udfordres af de såkaldte kritiske sociologer, der konsekvent søger skæve vinkler, usædvanlige tilgange og sjældne cases for at udfordre den etablerede videnskabs forestilling om dette og hint. Disse fire typer følger Burawoy’s model ret tæt, men med et empirisk materiale og en deraf følgende vinkling der er meget dansk. Men i lyset af sit empiriske materiale tilføjer Kropp dog også en ekstra type; de såkaldte ‘entreprenante’ sociologer, der formår at udnytte institutionelle forandringer til at bedrive sociologisk forskning i relativt usædvanlige institutionelle rammer.

Analysen af de sociologiske synspunkter, både hvad angår forskningspraksis, institutionelle rammer og forsknings formål, er ganske interessant. Men den er ikke helt uden problemer. Det er ikke altid helt let at se, hvad der skiller de forskellige typer fra hinanden, og til tider er man lidt i tvivl, om hvorvidt det er en bestemt tilgang til sociologi eller en bestemt institutionel placering der giver et bestemt fokus (jf. de ældre policy sociologers fokus på bevillinger vs. de unge ukategoriserede sociologer, der laver forskningsarbejdet). Kropp diskutere selv relationen mellem Burawoy’s idealtypiske modeller og Bourdieu’s feltanalyse, så han er opmærksom på visse dele af problemet. Alligevel kunne denne læser fortsat godt have ønsket sig at læse lidt mere om et par Bourdieuske temaer i denne del af afhandlingen. Man kan jo ikke gøre alt, men hvis Kropp skulle få lejlighed til at kigge på sit righoldige materiale igen vil jeg da bare komme med to temaer, som kunne være interessant at få udfoldet.

For det første *illusio*: både de engagerede og de kritiske sociologer synes at kære sig om kvaliteten og

indholdet af deres forskning, endda i en grad så de vil afslå institutionelle anerkendelser (f.eks. professorater) for at kunne fastholde deres fokus. Til gengæld synes både de professionelle og policy sociologer at være mest fokuserede på deres institutionelle placering og det administrative arbejde. Kropp nævner eksplicit at fokus i interviewene med policy sociologerne synes at have været meget på deres administrative arbejde og deres overvejelser om finansiering (147-8). Men det kunne være interessant at vide, om disse policy sociologer slet ikke brænder for deres forskning, hvilket jo ville rejse spørgsmålet om, hvorfor de er i feltet. Mere generelt kunne det være interessant at få et større og mere systematisk indblik i variationerne af den type libido, der driver de forskellige forskere.

For det andet usikkerhed: her tænker jeg ikke kun på den usikkerhed, som øges med stigende fokus på eksterne finansiering, peer review, usikre karriereløb, osv., og som vel specielt må præge de yngre (ikke fastansatte) sociologers liv, men også den grundlæggende usikkerhed der ligger i at investere alt i en verden, hvor ens værdi ikke alene opgøres i kroner og øre, men også i kollegaernes anerkendelse. Hvis anerkendelse søges, hvordan gives den? Hvordan føler de forskellige typer sociologer succes og nederlag ift. deres arbejde? Og hvordan spiller bureaukratiseringen af denne anerkendelse ind på de forskellige gruppers selvforståelse og syn på feltet?

Tredje empiriske afsnit består af to udfoldede korrespondanceanalyser. På baggrund af en større spørgeskemaundersøgelse blandt samfundsvidenskabelige forskere, som Kropp selv har lavet, konstruere han dels rummet for samfundsvidenskabelig forskning mere generelt og rummet for sociologisk forskning mere specifikt. Det vil være for omfattende at redegøre for alle detaljerne i disse to analyser, som begge virker meget gennearbejdede og vellykkede. Til konstruktionen af rummet for samfundsvidenskabelig forskning trækker Kropp på Lamonts begreb om epistemologisk stil, og det lykkedes også at synliggøre at Lamonts stilarter også findes indenfor dansk samfunds-forskning. På mange måder er der ikke de store overraskelser i denne del af analysen, men den leverer et systematisk overblik over en række forskelsstrukturer indenfor samfundsvidenskabernes – både hvad angår epistemologiske stilarter og institutionelle ressourcer.

I analysen af rummet for sociologisk forskning viser Kropp, at der er tale om en meget klassisk feltstruktur, med forskellen mellem meget og lidt kapital som det vigtigste differenteringsprincip, og produktion for henholdsvis producenter og ikke-producenter som det næstvigtigste.

Den første akse er tæt knyttet til alder, og adskiller sig derved fra tredje akse, hvor det er forskellen mellem de KU sociologiske 'insidere og de ikke sociologiske eller ikke københavnske 'outsidere'. På baggrund af denne konstruktion viser Kropp så, hvordan forskelle i positioner har visse homologier med forskelle i forståelse af sociologiens formål, valg af metode og studieobjekt samt brug af teori. Der er ret mange forskelle at holde styr på som læser og det kunne måske have været gjort mere levende, hvis de statistiske forskelle var blevet mere integreret med analyserne fra interviewarbejdet. Men det er ikke desto mindre en ganske interessant analyse af det sociologiske felt.

Jeg må indrømme at jeg er ret imponeret af Kropp's afhandling. Den er stramt struktureret, empirisk tung og med en række forskellige metoder og begreber bragt i spil på en overbevisende måde. De tre empiriske kapitler fremstår måske lidt for meget som selvstændige analyser og afhandlingen kunne have vundet ved, at de i højre grad var blevet integreret. Men der vil altid være noget, der kan forbedres, når man kun har tre år til at generere, analysere og fremstille så omfattende et empirisk materiale, som der her er tale om.

Som allerede nævnt har Kropp kastet sig over et felt, hvor en del af hans læsere vil have stærke meninger om feltet og dermed også hvordan han skulle have grebet sin undersøgelse an. Det gælder selvfølgelig

også denne læser. Og på trods af at der her er leveret et stykke virkelig solidt forskningsarbejde i en let læst afhandling, så har jeg en kritisk indvending: Med min uddannelsesbaggrund på RUC kan jeg ikke helt lade være med at undre mig over, hvor problemorienteringen er henne. I *Homo Academicus* var det variationer i professorernes stillingtagen til studenteroprøret – altså en påtrængende og kritisk begivenhed – der gav anledning til at studere forskelsstrukturerne i fransk academia. Der var sikkert også mange andre grunde til at Bourdieu kastede sig over dette felt, men det synes for mig at være et tilbagevendende træk ved Bourdieus feltanalyser, at de sociologiske studier sættes i relation til kritiske begivenheder. Hos Kropp er de kritiske begivenheder erstattet med typologier over sociologer og deres epistemologiske stilarter. Det får, på trods af historiseringen, feltet til at fremstå statisk; som en struktureret men relativt ubevægelig strid mellem forskellige måder at lave sociologi og være sociolog på. Kunne man forestille sig at spørgeskemaspørgsmål om nutidens påtrængende og kritiske forandringer – de ændringer i finansieringsstrukturer, publiceringskrav, osv. som Kropp kort diskuterer i sin perspektivering – kunne have udgjort en række interessante aktive variable i analysen af det sociologiske felt?

□